

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رساله آموزشی احکام

(مسائل روزه)

***

مطابق با فتاوی

فقیه اهل البیت (ع) حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی (مدظله)

بسمه تعالی

آنچه در این رساله شریفه آمده است فقط برای آموزش نبوده عمل به آن
مجزئ و مبرئ ذمه است، انشاء الله تعالی.

سید

دفتر نشر آثار

(مطالعات)

حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی

کابل، جاده شهید مزاری (۵)، حوزه علمیه دارالمعارف اهل بیت (ع)

+۹۳(۰)۷۸۱۱۸۰۵۳۶

عنوان:	رساله آموزشی احکام (مسائل روزه)
نویسنده:	حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی (مدظله).
ناشر:	دفتر نشر آثار ...
برگ آرا:	علی عرفان
ویراستاران:	امیر محمد عرفانیان، مصطفی واعظ زاده و مجتبی حیدری
نوبت چاپ:	اول، خزان ۱۳۹۸ هـ.ش.
تیراژ:	۱۰۰۰۰ نسخه
محل چاپ:	نشر واژه
کاغذ بها:	۵۰ افغانی یا معادل آن.

تمام حقوق (انتشار، چاپ و ...) این اثر مربوط به دفتر نشر آثار می باشد!

مرکز پخش:

دفتر نشر آثار ...

+۹۳(۰)۷۸۴۸۷۷۸۷۷

فهرست

۱۴.....	اشاره.....
۱۷.....	تذکرات صاحب رساله.....
۲۱.....	درس اول.....
۲۱.....	اقسام روزه.....
۲۳.....	درس دوم.....
۲۳.....	روزه‌های واجب.....
۲۵.....	درس سوم.....
۲۵.....	روزه‌های حرام.....
۲۷.....	درس چهارم.....
۲۷.....	روزه‌های مکروه.....
۲۹.....	درس پنجم.....
۲۹.....	روزه‌های مستحب.....
۳۱.....	درس ششم.....
۳۱.....	شرایط صحت روزه.....

۳۳	درس هفتم
۳۳	شرایط وجوب روزه
۳۵	درس هشتم
۳۵	موارد سقوط روزه
۳۷	درس نهم
۳۷	شرایط نیت
۳۹	درس دهم
۳۹	چگونگی نیت
۴۱	درس یازدهم
۴۱	نیت روزه
۴۳	درس دوازدهم
۴۳	نیت‌های مبطل
۴۵	درس سیزدهم
۴۵	تردید، قطع و تجرّی
۴۷	درس چهاردهم
۴۷	مبطلات روزه
۴۹	درس پانزدهم
۴۹	خوردن و آشامیدن
۵۱	درس شانزدهم
۵۱	جماع
۵۳	درس هفدهم
۵۳	استمناء
۵۵	درس هجدهم
۵۵	دروغ بستن
۵۷	درس نوزدهم
۵۷	فروبردن سر در آب

۵۹.....	درس بیستم.....
۵۹.....	رساندن غبار غلیظ به حلق.....
۶۱.....	درس بیست و یکم.....
۶۱.....	باقی ماندن بر جنابت.....
۶۳.....	درس بیست و دوم.....
۶۳.....	صور جنابت شبانه.....
۶۵.....	درس بیست و سوم.....
۶۵.....	قیء.....
۶۷.....	درس بیست و چهارم.....
۶۷.....	اماله.....
۶۹.....	درس بیست و پنجم.....
۶۹.....	مکروهات روزه.....
۷۱.....	درس بیست و ششم.....
۷۱.....	روزهایی که قضاء ندارد.....
۷۳.....	درس بیست و هفتم.....
۷۳.....	قضای فقط (۱).....
۷۵.....	درس بیست و هشتم.....
۷۵.....	قضای فقط (۲).....
۷۷.....	درس بیست و نهم.....
۷۷.....	اقسام کفّاره.....
۷۹.....	درس سی ام.....
۷۹.....	موارد کفّاره جمع و تخییر.....
۸۱.....	درس سی و یکم.....
۸۱.....	موارد کفّاره ترتیب.....
۸۳.....	درس سی و دوم.....
۸۳.....	جواز روزه در سفر.....

۸۵.....	درس سی و سوم.....
۸۵.....	راه‌های اثبات هلال.....
۸۷.....	درس سی و چهارم.....
۸۷.....	احکام متفرقه روزه (۱).....
۸۹.....	درس سی و پنجم.....
۸۹.....	احکام متفرقه روزه (۲).....
۹۱.....	درس سی و ششم.....
۹۱.....	احکام متفرقه روزه (۳).....
۹۳.....	درس سی و هفتم.....
۹۳.....	احکام متفرقه روزه (۴).....
۹۵.....	درس سی و هشتم.....
۹۵.....	احکام متفرقه روزه (۵).....
۹۷.....	درس سی و نهم.....
۹۷.....	نماز عید.....
۹۹.....	درس چهلم.....
۹۹.....	روزه‌ی اعتکاف.....
۱۰۱.....	درس چهل و یکم.....
۱۰۱.....	محرمات اعتکاف.....
۱۰۴.....	آثار چاپ‌شده:.....
۱۰۸.....	آثار در دست چاپ:.....

در این مجموعه گران سنگ (رساله آموزشی احکام) مسائل روزه که توسط فقیه اهل بیت^(ع) و اسلام شناس معاصر حضرت آیت الله العظمی الحاج استاد واعظ زاده بهسودی (مدظله العالی) استنباط و سپس تدریس شده گردآوری شده است. در رساله های آموزشی معظم له تاکنون عناوین ذیل به چاپ رسیده است:

- ۱- مسائل نماز.
- ۲- مسائل پاکی و ناپاکی.
- ۳- مسائل وصیت.
- ۴- مسائل بانوان.
- ۵- مسائل حقوق.
- ۶- مسائل مضاربه و شرکت ها.
- ۷- مسائل خرید، فروش و اختیارات.
- ۸- مسائل خمس.
- ۹- مسائل هبه و تملیک.
- ۱۰- مسائل زکات.
- ۱۱- مسائل جمعه و جماعت.

۱۲- مسائل تقلید.

۱۳- مناسک حج.

۱۴- آداب حج.

۱۵- مسائل روزه.

رساله‌های آموزشی را می‌توان در مدارس، مکاتب و سایر اماکن آموزشی به‌عنوان یک منبع علمی تدریس و مورد استفاده قرارداد، روش رساله‌ها آموزشی بوده، طوری که پرسش و پاسخی در آخر هر درس بحیث گزینه‌ی کمکی برای بهتر یادگیری خوانندگان در نظر گرفته‌شده است.

دفتر نشر آثار مفتخر است که آثار گران‌بهای معظم له را در اختیار مؤمنین قرار می‌دهد و قابل ذکر می‌داند که این رساله‌ها نه فقط برای آموزش که عمل به آن مجزئ و مبرئ‌ذمه است.

انشاء الله تعالی

دفتر نشر آثار ...

تذکرات صاحب رساله

- ۱- احتیاط‌هایی که در این رساله شریفه عملیه بکار رفته چنانچه قبل یا بعد از آن فتوایی ذکر شده باشد، احتیاط‌های "مستحب" است و می‌توان ترک نمود و ترک آن در حقیقت ترک اولی است نه ترک فتوی.
- ۲- احتیاط‌هایی که نه قبل از آن فتوای ذکر شده و نه بعد از آن احتیاط‌های "مطلق" یا "واجب" است که نمی‌توان ترک نمود و ترک آن در حقیقت ترک فتوی است نه ترک اولی.
- ۳- در جاهایی که واژه‌ی "مشکل است" یا "اشکال دارد" یا "محل تأمل است" آمده حکم احتیاط "مستحب" را دارد که عمل به آن حتمی نیست بلکه می‌توان ترکش نمود و ترک آن در حقیقت ترک اولی و فعل آن در حقیقت فعل اولی است.
- ۴- در جاهایی که آمده است: «مشهور چنین گفته ولی نظر این‌جانب چنین است» حکم احتیاط "مطلق" یا "واجب" را دارد که مقلدین بایستی از مشهور عبور کند.
- ۵- جاهایی که آمده است: «حکم عقل چنین است» یا «واجب عقلی است» منظور این است که عمل یا ترک آن حسب موارد مستحسن است ولی مشروع بودن آن ثابت نیست، چه اینکه: ممکن است عملی یا ترک آن هم معقول و هم مشروع باشد و ممکن است معقول باشد ولی مشروع نباشد و ممکن است مشروع باشد ولی به‌ظاهر نامعقول جلوه کند اما حکم ظاهری عقلی در مخالفت با شرع متبّع نیست.
- ۶- آنچه از استحباب در این رساله شریفه عملیه آمده است بر اساس قاعده "تسامح در ادله سنن" بوده حکم رجحان و اولویت را دارد و ممکن

است این قاعده نزد برخی فقها ثابت نباشد که نزد آنان حکم ثواب و رجاء را دارد، همین حکم است در مورد کراهتها که ترکش نزد این جانب حسب این قاعده از باب اولویت ترک و رجحان آن است نه از باب ثواب یا رجاء ترک.

۷- "لازم است" یا "بایستی" در این رساله شریفه حکم وجوب را دارد و عکس آن حکم حرمت را و "می توان" یا "می تواند" حکم جواز یا اباحه را افاده می نماید.

۸- آنچه در این رساله شریفه آمده است فقط برای آموزش نبوده عمل به آن مجزئ و مبرئ ذمه است، انشاء الله تعالی.

کابل، حاج واعظ زاده بهسودی

❖ مسائل روزہ

درس اول

اقسام روزه

مسئله اول: یکی از اقسام روزه "روزه واجب" است که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله دوم: یکی از اقسام روزه "روزه حرام" است که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله سوم: یکی از اقسام روزه "روزه مستحب" است که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله چهارم: یکی از اقسام روزه "روزه مکروه" است که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله پنجم: یکی از اقسام روزه "روزه مباح" است که در جایش شرح داده می‌شود.

تمرین درس اوّل

- ۱- قسم اوّل از اقسام روزه را نام ببرید.
- ۲- قسم دوّم از اقسام روزه را نام ببرید.
- ۳- قسم سوّم از اقسام روزه را نام ببرید.
- ۴- قسم چهارم از اقسام روزه را نام ببرید.
- ۵- قسم پنجم از اقسام روزه را نام ببرید.

درس دوم

روزه‌های واجب

مسئله اول: روزه "ماه مبارک رمضان" واجب است و افضل روزه‌ها که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله دوم: روزه "بدل قربانی" واجب است که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله سوم: روزه "کفاره و قضاء" واجب است که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله چهارم: روزه "روز سوم اعتکاف" واجب است که در جایش شرح داده می‌شود.

مسئله پنجم: روزه "نذر، عهد و قسم" واجب است که در جایش شرح داده می‌شود.

تمرین درس دوّم

- ۱- در مسئله نخست کدام روزه واجب است؟
- ۲- در مسئله دوّم کدام روزه واجب است؟
- ۳- در مسئله سوّم کدام روزه واجب است؟
- ۴- در مسئله چهارم کدام روزه واجب است؟
- ۵- در مسئله پنجم کدام روزه واجب است؟

روزه‌های حرام

مسئله اول: روزه "وصال" حرام است که از شام تا شام به قصد ورود در شرع نیت کند و اگر سحری خوردن مستحب است به خاطر نیفتادن در روزه وصال است.

مسئله دوم: روزه "سکوت" حرام است که از شام تا شام سخن نگوید و این روزه ریشه در سکوت مریم مقدّس دارد که در مسیحیت رواج دارد و در اسلام هم کم و بیش سرایت کرد.

مسئله سوم: روزه "وفا به نذر معصیت" حرام است هرچند که در معصیت نذر صادق نیست لکن مسامحه نذر اطلاق می‌شود مثل این که نذر کند هرگاه فلان کار خلاف را کردم روزه بگیرم.

مسئله چهارم: روزه "ایام تشریق" (۱۱، ۱۲ و ۱۳) حرام است لکن برای کسانی که در منا هستند چه ناسک باشند یا نباشند.

مسئله پنجم: روزه "روز آخر شعبان" را به نیت رمضان گرفتن حرام است.

تمرین درس سوّم

- ۱- روزه وصال را شرح داده حکمش را بیان نمایید.
- ۲- روزه سکوت را شرح داده حکمش را بیان نمایید.
- ۳- روزه وفا به نذر معصیت را شرح داده حکمش را بیان نمایید.
- ۴- روزه ایام تشریق را شرح داده حکمش را بیان نمایید.
- ۵- روزه روز آخر شعبان در کدام صورت حرام است؟

درس چهارم

روزه‌های مکروه

مسئله اول: روزه "روز عاشورا" مکروه است چون بنی‌امیه آن روز را عید مذهبی اعلان کردند و روزه را در آن ریشه حدیثی دادند که دروغ محض است، استغفرالله که روز مصیبت عظمی روز مبارک و عید باشد که اگر کسی به ریشه مسئله واقف باشد و با علم و عمد روزه بگیرد حرام است.

مسئله دوم: روزه "مستحبی مهمان" بدون اذن میزبان مکروه است چون موجب وهن صاحب منزل و سوء ظن او می‌شود.

مسئله سوم: روزه "مستحبی اولاد" هرچند پایین برود بدون اذن پدر هرچند بالا برود که موجب اذیت نباشد مکروه است و آلاً حرام می‌باشد.

مسئله چهارم: روزه "مستحبی اولاد" هرچند پایین برود بدون اذن مادر هرچند بالا برود مکروه است.

مسئله پنجم: روزه "روزه عرفه" در صورتی که موجب ضعف ناسک از دعا و آداب عرفه باشد و آلا مکروه نیست.

تمرین درس چهارم

- ۱- در مسئله نخست روزه کدام روزه مکروه است؟
- ۲- در مسئله دوّم روزه کدام روزه مکروه است؟
- ۳- در مسئله سوّم روزه کدام روزه مکروه است؟
- ۴- در مسئله چهارم روزه کدام روزه مکروه است؟
- ۵- در مسئله پنجم روزه کدام روزه مکروه است؟

درس پنجم

روزه‌های مستحب

مسئله اول: روزه روز "عید غدیر" روز "مبعث" و روز "عرفه" برای کسی که ضعیف نمی‌شود مستحب است.

مسئله دوم: روزه روز "دحوی الارض"؛ روز "میلاد نبی اکرم (ص)" و روز "مباهله" مستحب است.

مسئله سوم: روزه "ایام البيض"؛ روز "پنجشنبه و جمعه" و روزه اول ذیحجه تا نهم مستحب است.

۱ - ۱۸ ذیحجه الحرام.

۲ - ۲۷ رجب المرجب.

۳ - ۹ ذیحجه الحرام.

۴ - ۲۵ ذیقعدة الحرام.

۵ - ۱۷ ربیع الاول.

۶ - ۲۴ ذیحجه الحرام.

۷ - ۱۳، ۱۴ و ۱۵ ذیحجه الحرام.

مسئله چهارم: روزه روز "پنجشنبه اوّل" و "پنجشنبه آخر هر ماه" قمری و روزه "چهارشنبه" دهه سوّم هر ماه قمری مستحب است.

مسئله پنجم: روزه ماه "رجب" و "شعبان" و روزه "اوّل" و "دوّم" محرم مستحب است و روزه روزهای غیر حرام، مستحب و مکروه "مباح" است.

تمرین درس پنجم

- ۱- روزه کدام روزها در مسئله نخست مستحب است؟
- ۲- روزه کدام روزها در مسئله دوّم مستحب است؟
- ۳- روزه کدام روزها در مسئله سوّم مستحب است؟
- ۴- روزه کدام روزها در مسئله چهارم مستحب است؟
- ۵- روزه کدام روزها در مسئله پنجم مستحب است؟

شرایط صحّت روزه

مسئله اول: "اسلام" شرط صحّت روزه است، بناءً از کافر صحیح نیست آلا بعد از اسلام آوردن.

مسئله دوم: به نظر مشهور "ایمان" شرط دیگر صحّت روزه است بناءً از غیر مومن صحیح نیست لکن به نظر این جانب صحیح است و ایمان شرط "کمال" و "قبول" و "بالا رفتن" اعمال است نه شرط اصل صحّت.

مسئله سوم: "عقل" شرط دیگر صحّت است، بناءً روزه مجنون صحیح نیست.

مسئله چهارم: "خلو از حیض" یا عادت زنانگی و قاعدگی شرط صحّت است، بناءً روزه حائض صحیح نیست.

مسئله پنجم: "خلو از نفاس" شرط دیگر صحّت روزه است، بناءً روزه زنی که زایمان کرده تا روز دهم صحیح نیست.

تمرین درس ششم

- ۱- در مسئله نخست کدام چیز شرط صحت است؟
- ۲- در مسئله دوم نظر مؤلف و نظر مشهور را بنویسید.
- ۳- در مسئله سوم کدام چیز شرط صحت است؟
- ۴- در مسئله چهارم کدام چیز شرط صحت است؟
- ۵- در مسئله پنجم کدام چیز شرط صحت است؟

شرایط وجوب روزه

مسئله اول: "اسلام" همانگونه که شرط صحت روزه بوده شرط "وجوب" نیز می‌باشد.

مسئله دوم: "ایمان" هرچند شرط صحت به نظر این جانب نبود لکن شرط وجوب می‌باشد.

مسئله سوم: "بلوغ" شرط وجوب روزه است و از اطفال روزه صحیح است هرچند بر آنها واجب نیست.

مسئله چهارم: "خلو از حیض" همانگونه که شرط صحت روزه بود شرط وجوب نیز است بناءً بر حائض واجب نیست.

مسئله پنجم: "خلو از نفاس" همانگونه که شرط صحت روزه بود شرط وجوب نیز است بناءً بر حائض واجب نیست.

تمرین درس هفتم

- ۱- کدام چیز در مسئله نخست شرط وجوب روزه است؟
- ۲- کدام چیز در مسئله دوم شرط وجوب روزه است؟
- ۳- کدام چیز در مسئله سوم شرط وجوب روزه است؟
- ۴- کدام چیز در مسئله چهارم شرط وجوب روزه است؟
- ۵- کدام چیز در مسئله پنجم شرط وجوب روزه است؟

موارد سقوط روزه

مسئله اول: از کسی که روزه برایش ضرر دارد، "روزه ضرری" ساقط است، همچنان از کسی که مریض است.

مسئله دوم: از کسی که روزه برایش سخت، دشوار و حرجی است، "روزه حرجی" ساقط است، همچنان از اطفال و مجانین.

مسئله سوم: از کسی که "پیر" و ناتوان است (شیخ و شیخه) روزه ساقط است، همچنان از حائض و نفساء.

مسئله چهارم: از کسی که دیابت داشته تشنگی مفرط برایش عاید می‌شود (عطاش) روزه ساقط است یا زنی که زایمانش نزدیک شده (حامل المقرب) و روزه برای خود یا طفلش ضرر دارد.

مسئله پنجم: از کسی که "مسافر" است روزه ساقط است آلا کسی که نذر کرده در سفر روزه بگیرد.

تمرین درس هشتم

- ۱- کدام روزه در مسئله نخست ساقط است؟
- ۲- کدام روزه در مسئله دوم ساقط است؟
- ۳- کدام روزه در مسئله سوم ساقط است؟
- ۴- کدام روزه در مسئله چهارم ساقط است؟
- ۵- کدام روزه در مسئله پنجم ساقط است؟

شرایط نیت

مسئله اول: یکی از شرایط وجودی نیت روزه "قربت" یا نزدیک شدن معنوی به خداوند است که "قربت مطلقه" کافی است.

مسئله دوم: یکی دیگر از شرایط وجودی نیت روزه "اخلاص" یا شریک نساختن کسان یا اغراض دیگر در روزه است که اخلاص شرط صعود است.

مسئله سوم: یکی دیگر از شرایط وجودی نیت روزه "تعیین" یا جداسازی روزه خاص از سایر روزه‌ها است.

مسئله چهارم: یکی از شرایط عدمی نیت روزه "نبودن" است که آفت عمل بوده نابود کننده است لکن عجب ضرر ندارد هرچند از کمال عمل می‌کاهد.

مسئله پنجم: یکی دیگر از شرایط "عدمی" نیت روزه "نبودن موارد سقوط" روزه است، مانند: سفر، حیض، نفاس، ضرر، حرج و امثالش.

تمرین درس نهم

- ۱- شرط وجودی نیت روزه را در مسئله نخست ذکر کنید.
- ۲- شرط وجودی نیت روزه را در مسئله دوم ذکر کنید.
- ۳- شرط وجودی نیت روزه را در مسئله سوم ذکر کنید.
- ۴- شرط عدمی نیت روزه را در مسئله چهارم ذکر کنید.
- ۵- شرط عدمی نیت روزه را در مسئله پنجم ذکر کنید.

درس دهم

چگونگی نیت

مسئله اول: نیت "شب اول" ماه مبارک رمضان همه ماه را کفایت می‌کند، بناءً هر شب لازم نیست تجدید نیت نماید.

مسئله دوم: زمان نیت تا "طلوع فجر" است و تأخیر جائز نیست، بناءً اگر در طول روز خواب هم باشد مشکل ایجاد نمی‌شود.

مسئله سوم: در نیت رمضان و قضای آن "قصد وجوب" لازم نیست، آلا در صورتی که قضاهاى دیگری هم بگردن داشته باشد که در آن صورت تعیین لازم است.

مسئله چهارم: اگر در ماه رمضان نیت کند که "روزه مشروع" می‌گیرم کفایت می‌کند.

مسئله پنجم: اگر در ماه رمضان نیت "مافی الذمه" نماید نیز کفایت می‌کند.

تمرین درس دهم

- ۱- آیا نیت شب اول رمضان از همه ماه کفایت می کند؟
- ۲- زمان نیت تا چه زمانی است؟ روشن کنید.
- ۳- آیا در رمضان و قضای آن نیت وجوب لازم است؟
- ۴- آیا نیت مشروع کردن کفایت می کند؟
- ۵- آیا نیت مافی الذمه کردن کفایت می کند؟

درس یازدهم

نیت روزه

مسئله اول: اگر از روی جهل و فراموشی نیت نکند لکن قبل از باطل شدن متوجه شود به قصد قربت و قبولی نیت کرده روزه را دوام دهد لکن قضاء هم نماید.

مسئله دوم: اگر یوم الشک را به نیت آخر شعبان روزه بگیرد و در واقع آن روز از رمضان باشد از رمضان حساب می شود.

مسئله سوم: اگر یوم الشک را به نیت رمضان روزه بگیرد باطل است.

مسئله چهارم: اگر یوم الشک را به نیت رمضان رجاء و ثواباً روزه بگیرد بنا بر اقرب صحیح است.

مسئله پنجم: اگر روزه یوم الشک را بخواهد افطار کند لکن متوجه شود که رمضان است تجدید نیت کرده ادامه دهد و قضا هم نماید.

تمرین درس یازدهم

- ۱- محتوای مسئله نخست را بیان کرده حکمش را بگویید.
- ۲- محتوای مسئله دوم را بیان کرده حکمش را بگویید.
- ۳- محتوای مسئله سوم را بیان کرده حکمش را بگویید.
- ۴- محتوای مسئله چهارم را بیان کرده حکمش را بگویید.
- ۵- محتوای مسئله پنجم را بیان کرده حکمش را بگویید.

درس دوازدهم

نیّت‌های مبطل

مسئله اول: اگر "نیّت منافی" نماید روزه باطل است، یعنی اگر بگوید: «روزه نمی‌گیرم» یا «افطار می‌کنم» نیّت منافی حساب می‌شود.

مسئله دوم: اگر "نیّت تعلیقی" نماید بازهم باطل است، یعنی بگوید: «اگر فلانی آمد روزه می‌گیرم» ولو آمدنش قطعی باشد.

مسئله سوم: اگر "نیّت انصرافی" نماید بازهم باطل است، یعنی بگوید: «از روزه منصرف می‌شوم».

مسئله چهارم: اگر "نیّت ترامی" نماید بازهم باطل است، یعنی از نیّت یک‌روزه به روزه دیگر و از آن به روزه سوم تغییر نیّت نماید.

مسئله پنجم: اگر در روزه رمضان "نیّت عدول" نماید باطل کننده است چه هر دو واجب باشد یا مستحب یا مختلف.

تمرین درس دوازدهم

- ۱- نیت منافی چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- نیت تعلیقی چیست؟ توضیح دهید.
- ۳- نیت انصرافی چیست؟ توضیح دهید.
- ۴- نیت ترامی چیست؟ توضیح دهید.
- ۵- نیت عدول چیست؟ توضیح دهید.

تردید، قطع و تجرّی

مسئله اوّل: "تردید در نیت" منافی استمرار بوده باطل کننده است، یعنی بگوید: «روزه بگیرم یا نگیرم» و همین طور متحرّیر بماند.

مسئله دوّم: "قطع نیت" نیز منافی استمرار بوده باطل کننده است، یعنی: بگوید: ساعت ۱۲ روزه را قطع نموده از التزام نفسی بیرون می شوم.

مسئله سوّم: اگر بگوید: مفطر انجام می دهیم، "تجرّی در نیت" گفته می شود و چنانچه انجام بدهد باطل کننده است و الاّ مبطل نیست.

مسئله چهارم: اگر بگوید: زیر شاور می روم و به اعتقادش زیر شاور رفتن مبطل روزه باشد بازهم تجرّی گفته می شود لکن مبطل نیست.

مسئله پنجم: در هر قسمتی از روز اگر ریا داخل در نیت باشد به حکم قطع نیت بوده باطل کننده است، اماّ سمعه و عجب باطل کننده نیست هرچند که از ثواب آن می کاهد.

تمرین درس سیزدهم

- ۱- تردید در نیت چه بوده حکمش چیست؟
- ۲- قطع در نیت چه بوده حکمش چیست؟
- ۳- تجرّی در نیت چه بوده حکمش چیست؟
- ۴- تجرّی قسم دوم در نیت چه بوده حکمش چیست؟
- ۵- دخالت ریا در نیت به حکم قطع است یا خیر؟

درس چهاردهم

مبطلات روزه

مسئله اول: "خوردن" و "آشامیدن" مبطل است که در محلّش بحث می‌شود.

مسئله دوم: "جماع" و "استمناء" مبطل است که در محلّش بحث می‌شود.

مسئله سوم: "دروغ بستن" به خدا و رسولش و "فروبردن سر در آب" مبطل است که در محلّش بحث می‌شود.

مسئله چهارم: "باقی ماندن بر جنابت" تا اذان صبح و "رساندن غبار غلیظ به حلق" مبطل است که در محلّش بحث می‌شود.

مسئله پنجم: "قیء" و "اماله" مبطل است که در محلّش بحث می‌شود.

تمرین درس چهاردهم

- ۱- چه چیز در مسئله نخست مبطل روزه است؟
- ۲- چه چیز در مسئله دوم مبطل روزه است؟
- ۳- چه چیز در مسئله سوم مبطل روزه است؟
- ۴- چه چیز در مسئله چهارم مبطل روزه است؟
- ۵- چه چیز در مسئله پنجم مبطل روزه است؟

درس پانزدهم

خوردن و آشامیدن

مسئله اول: خوردن و آشامیدن "عمدی" مبطل روزه است، بناءً اکل و شرب سهوی و اشتباهی باطل کننده نیست.

مسئله دوم: فرق ندارد که مأكول و مشروب "متعارف" باشد، مانند: نان و آب یا غیرمتعارف، مانند: شیر درخت یا ریگ بیابان.

مسئله سوم: فرق ندارد که مأكول و مشروب "کم" باشد یا "زیاد" ولو یکدانه گندم باشد.

مسئله چهارم: فرق ندارد که مأكول و مشروب "حلال" باشد یا "حرام"، "مکروه" باشد یا "مستحب".

مسئله پنجم: فرق ندارد که مأكول و مشروب از طریق "طبیعی" باشد، مانند: طریق دهان یا "غیرطبیعی" مانند: طریق بینی.

تمرین درس پانزدهم

- ۱- کدام نوع خوردن و آشامیدن مبطل است؟
- ۲- اکل و شرب متعارف و غیرمتعارف را مثال بزنید.
- ۳- اکل و شرب کم یا زیاد را مثال بزنید.
- ۴- اکل و شرب حلال، حرام، مکروه و مستحب را مثال بزنید.
- ۵- طریق طبیعی و غیرطبیعی اکل و شرب را مثال بزنید.

درس شانزدهم

جماع

مسئله اول: "جماع" یا هم‌بستر شدن "عمدی" مبطل روزه است، بناءً دخول بدون قصد و عمد مانند این که قصد تفخیز (رانمانی) داشته بدون اختیار دخول صورت گرفته مبطل نیست.

مسئله دوم: جماع به مقدار "ختنه‌گاه" مبطل است، نه کمتر از آن در صورتی که انزال صورت نگیرد و آلاً به خاطر انزال باطل می‌شود نه به خاطر جماع.

مسئله سوم: جماع با "انسان" باشد یا "حیوان" مبطل است، از پشت یا از پیش، مرد باشد یا زن فرقی ندارد.

مسئله چهارم: جماع با "مرده" باشد یا "زنده" مبطل است، با انزال باشد یا بدون انزال فرقی ندارد.

مسئله پنجم: جماع مبطل است، "فاعل" باشد یا "مفعول" فرقی ندارد.

تمرین درس شانزدهم

- ۱- جماع غیر عمدی را مثال بزنید.
- ۲- جماع به مقدار ختنه‌گاه یعنی چه؟
- ۳- جماع با حیوان یا انسان حکمش چیست؟
- ۴- جماع با مرده و بدون انزال حکمش چیست؟
- ۵- جماع مفعول یعنی چه؟ حکمش را بیان نمایید.

استمناء

مسئله اول: اگر انسان با خود کاری کند که منجر به خروج منی از او شود "استمناء" گفته شده مبطل روزه است.

مسئله دوم: نگاه با شهوت، بوسیدن، دست‌مالی و سایر کارهایی که موجب خود ارضایی شود استمناء بوده مبطل روزه است.

مسئله سوم: اگر انسان با خود تصوّراتی نماید یا عکس‌هایی را مشاهده نماید که موجب انزال شود به حکم استمناء بوده مبطل روزه است.

مسئله چهارم: اگر بدون این که هیچ کاری کرده باشد منی سبقت گرفته جنب شود مبطل نیست هر چند که عادتش هم بوده باشد.

مسئله پنجم: کسی که در روز محتلم شده در صورتی که می‌داند اگر استبراء نماید منی خارج می‌شود به حکم استمناء مبطل نیست لکن بعد از غسل جنابت، جنابت جدید حساب شده مبطل است.

تمرین درس هفدهم

- ۱- استمناء چه بوده، حکمش چیست؟
- ۲- چه چیزی استمناء حساب می‌شود؟
- ۳- مشاهده عکس و تصوّر ذهنی چه حکم دارد؟
- ۴- سبقت منی بدون هیچ کاری حکمش چیست؟
- ۵- استبراء بعد از احتلام حکمش چیست؟

دروغ بستن

مسئله اول: اگر کسی سخنی را به دروغ به خدا (ج)، پیامبر (ص)، یا امام معصوم (ع) نسبت دهد که آنان نگفته باشند، مبطل روزه است.

مسئله دوم: اگر کسی سخنی را به دروغ به سایر انبیاء عظام یا اوصیای کرام نیز نسبت دهد که آنان نگفته باشند، نیز مبطل روزه است.

مسئله سوم: فرقی ندارد که سخن دروغ در مورد حلال و حرام باشد یا در مورد نصایح و مواعظ در هر صورت مبطل روزه است.

مسئله چهارم: اگر سخنی را به قصد دروغ به افراد فوق نسبت دهد لکن در واقع راست باشد باز هم مبطل روزه است، اما عکس مسئله مبطل نیست.

مسئله پنجم: اگر دروغ گو بلافاصله پشیمان شده توبه کند سودی به حالش نداشته روزه اش باطل است.

تمرین درس هجدهم

- ۱- دروغ بستن و توبه بعد از آن حکمش چیست؟
- ۲- دروغ بستن به سایر انبیاء حکمش چیست؟
- ۳- اختلاف موارد دروغ فرقی ایجاد می کند یا خیر؟
- ۴- اگر به نیت راست دروغ بگوید حکمش چیست؟
- ۵- اگر به نیت راست بگوید حکمش چیست؟

درس نوزدهم

فروبردن سر در آب

مسئله اول: اگر روزه‌دار با علم و عمد سرش را زیر آب نماید مضاف باشد یا مطلق فرق نکرده مبطل روزه است.

مسئله دوم: اگر نصف سرش را یک‌دفعه و نصف دیگر را دفعه دیگر زیر آب نماید باطل کننده نیست.

مسئله سوم: اگر کسی را مجبور سازد و یا فراموش کرده باشد که روزه است سرش را زیر آب کند مبطل نیست.

مسئله چهارم: اگر سرش را داخل شیشه یا پلاستیک نماید، مانند: غواصان و زیر آب رود روزه‌اش باطل نیست.

مسئله پنجم: اگر کسی در ماه رمضان غسل ارتماسی نماید، غسل و روزه‌اش باطل است لکن زیر شاور رفتن مبطل نیست.

تمرین درس نوزدهم

- ۱- زیر آب کردن سر را سهواً و نسیاناً حکمش چیست؟
- ۲- اگر به تدریج سر را زیر آب کند حکمش چیست؟
- ۳- اگر مجبوراً سر را زیر آب کند حکمش چیست؟
- ۴- سر زیر آب کردن غواصان حکمش چیست؟
- ۵- غسل ارتماسی در ماه رمضان حکمش چیست؟

درس بیستم

رساندن غبار غلیظ به حلق

مسئله اول: اگر غبار غلیظ به حلق روزه‌داری برسد که می‌توانسته جلوگیری نماید، مبطل روزه است.

مسئله دوم: دود غلیظ بنا بر احوط ملحق به غبار غلیظ است.

مسئله سوم: اگر روزه‌دار فراموش کرده یا از آن غفلت نموده غباری به حلقش برسد روزه باطل نیست.

مسئله چهارم: دود نیز بنا بر احوط حکم غبار را داشته مبطل روزه است.

مسئله پنجم: بخار آب که از دیگ یا ظرف آبجوش متصاعد می‌شود مبطل نیست، آلا در صورتی که در داخل دهان مجتمع شده آب شود سپس آن را بلعد.

تمرین درس بیستم

- ۱- غبار غلیظ در چه صورت مبطل روزه است؟
- ۲- غبار غیر غلیظ حکم غلیظ را دارد یا خیر؟
- ۳- فراموشی و غفلت در قبال غبار حکمش چیست؟
- ۴- دود به غبار ملحق است یا خیر؟
- ۵- بخار آب به غبار ملحق است یا خیر؟

درس بیست و یکم

باقی ماندن بر جنابت

مسئله اول: باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح با علم و عمد روزه رمضان را باطل می‌کند نه غیر رمضان را.

مسئله دوم: باقی ماندن بر حیض و نفاس نیز به حکم باقی ماندن بر جنابت است.

مسئله سوم: احتلام در روز ولو جنابت گفته می‌شود لکن مبطل نیست و خوابی که در آن محتلم شده خواب اول حساب نمی‌شود.

مسئله چهارم: خواب سوم، چهارم و پنجم حکم خواب دوم را دارد که بعداً توضیح داده می‌شود.

مسئله پنجم: کسی که در شب جنب می‌شود و غفلت کرده می‌خواهد لکن از روی بی‌مبالاتی نیست، روزه‌اش باطل نیست.

تمرین درس بیست و یکم

- ۱- باقی ماندن بر جنابت در چه صورت مبطل است؟
- ۲- باقی ماندن بر حیض و نفاس حکمش چیست؟
- ۳- احتلام در روز حکمش چیست؟ توضیح دهید.
- ۴- خواب سوم، چهارم و پنجم حکمش چیست؟
- ۵- جنب شبانه که غفلت کرده از غسل حکمش چیست؟

درس بیست و دوم

صور جنابت شبانه

مسئله اول: کسی که در شب رمضان جنب شده و مطمئن است اگر بخوابد بیدار می‌شود اگر اتفاقاً بیدار نشد روزه‌اش صحیح است.

مسئله دوم: کسی که در شب رمضان جنب شود و مطمئن نیست که اگر بخوابد بیدار می‌شود و بیدار هم نشد روزه‌اش قضاء و کفاره دارد.

مسئله سوم: کسی که در شب رمضان جنب شده و مطمئن است اگر بخوابد بیدار می‌شود و بیدار هم شده لکن دوباره خوابیده با اطمینانی که داشته برای بیداری و مجدداً بیدار هم شده لکن برای بار سوم خوابیده، روزه را دوام داده قضاء هم نماید و بنا بر احوط کفاره هم بدهد.

مسئله چهارم: کسی که در شب رمضان جنب شده و از بیدار شدن مطمئن نیست، جواز خوابیدن ندارد و اگر خوابید و بیدار نشد آن روز را به پایان رسانده قضاء کرده کفاره هم بدهد.

مسئله پنجم: ملاک کَلّی این است که در جنابت شبانه و اطمینان به بیداری جواز خوابیدن دارد و وجوب قضاء بستگی به تعدّد داشته کفّاره هم از سهل‌انگاری و بی‌مبالاتی ایجاد می‌شود.

تمرین درس بیست و دوّم

- ۱- صورت نخست جنابت شبانه را روشن کنید.
- ۲- صورت دوّم جنابت شبانه را روشن کنید.
- ۳- صورت سوّم جنابت شبانه را روشن کنید.
- ۴- صورت چهارم جنابت شبانه را روشن کنید.
- ۵- ملاک کَلّی در جنابت شبانه چیست؟ بیان کنید.

درس بیست و سوم

قیء

مسئله اول: اگر روزه‌دار آنچه در معده دارد را بیرون بدهد "قیء" گفته می‌شود و مبطل روزه است.

مسئله دوم: استفراغ، قیء گفته نمی‌شود چون غیر اختیاری است و اختیار در ماهیت قیء خوابیده است.

مسئله سوم: اگر کسی آروغ بزند و آنچه در فضای دهانش خارج شده دوباره ببلعد مبطل روزه است، لکن نه از باب قیء که از باب شرب.

مسئله چهارم: اگر چیزی را بخورد نظیر دانه قیمتی که مال غیراست و شارع حکم کند به بیرون آوردن آن، قیء در این صورت مبطل روزه نیست هرچند قیء گفته می‌شود چون رد مال غیر واجب است.

مسئله پنجم: اگر کسی غذای غیر را بدون اذنش خورده و غیر نزد حاکم مراجعه کرده حکم به قیء شده قیمت غذا را پرداخت نماید.

تمرین درس بیست و سوم

- ۱- قی چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- استفراغ، قی حساب می‌شود یا خیر؟
- ۳- اگر آنچه در فضای دهان آمده را بلعد حکم چیست؟
- ۴- اگر مال غیر را بلعد که ردش واجب است حکم چیست؟
- ۵- اگر غذای غیر را خورده باشد حکم چیست؟

درس بیست و چهارم

اماله

مسئله اوّل: اگر چیزی را از راه غیرمتعارف وارد روده و معده نماید "اماله" گفته می‌شود و مبطل روزه است.

مسئله دوّم: اماله با چیزهای مایع و روان باطل کننده روزه است نه با چیزهای جامد و سخت.

مسئله سوّم: شیاف برای کاهش حرارت بدن به حکم اماله بوده مبطل روزه است.

مسئله چهارم: ادخال تریاک یا مواد مخدر دیگر برای معتادان بنا بر احتیاط مبطل است نه از باب فتوی.

مسئله پنجم: اگر مواد را از مجرای زخم، یا مجرای بینی و یا مجراهای دیگر به هدف تداوی وارد روده یا معده نماید، اماله حساب می‌شود.

تمرین درس بیست و چهارم

- ۱- اماله چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- اماله با چیزهای جامد و روان همکش چیست؟
- ۳- شیاف اماله است یا خیر؟
- ۴- ادخال تریاک اماله است یا خیر؟
- ۵- ادخال مواد به خاطر تداوی حکمش چیست؟

درس بیست و پنجم

مکروهات روزه

مسئله اول: "حمام رفتن" که موجب ضعف شود، "خون گرفتن" با حجامت یا بدون آن برای روزه‌دار مکروه است.

مسئله دوم: "سرمه کشیدن" که خوف وصول به حلق در آن وجود دارد برای روزه‌دار مکروه است.

مسئله سوم: "دود کردن" مانند: عود، اسپند و امثال اینها و "بوییدن" مانند: عطر، مشک به‌ویژه گل نرگس برای روزه‌دار مکروه است.

مسئله چهارم: "نشستن زن" در آب و "تر کردن" لباس برای زن و مرد در ماه رمضان مکروه است.

مسئله پنجم: "بازی با زنها"، لمس، بوسیدن، نگاه بدون قصد انزال برای صائم مکروه است، اما به قصد انزال حرام و گناه است.

تمرین درس بیست و پنجم

- ۱- چه چیز در مسئله نخست برای روزه‌دار مکروه است؟
- ۲- چه چیز در مسئله دوم برای روزه‌دار مکروه است؟
- ۳- چه چیز در مسئله سوم برای روزه‌دار مکروه است؟
- ۴- چه چیز در مسئله چهارم برای روزه‌دار مکروه است؟
- ۵- چه چیز در مسئله پنجم برای روزه‌دار مکروه است؟

درس بیست و ششم

روزه‌هایی که قضاء ندارد

مسئله اول: روزه دوران کودکی، دوران دیوانگی و دوران بی‌هوشی قضاء ندارد.

مسئله دوم: کافری که مسلمان می‌شود روزه‌های دوران کفرش قضاء ندارد.

مسئله سوم: سنی که شیعه می‌شود روزه‌های دوران تسننش قضاء ندارد، در صورتی که مطابق فقه خودش انجام داده باشد و آلا قضاء دارد.

مسئله چهارم: پیری که بر اثر کهولت سن روزه او ساقط بوده یا بر اثر ضرر به صحتش معاف بوده قضاء ندارد، هر چند حال پیدا کند.

مسئله پنجم: کسی که دیابت داشته یا عطاش بوده بعد از رفع مرض هم قضاء ندارد یا مریضی که مرضش یک سال طول کشیده و فرصت قضا نیافته عین حکم را دارد.

تمرین درس بیست و ششم

- ۱- چه چیز در مسئله نخست قضاء ندارد؟
- ۲- چه چیز در مسئله دوم قضاء ندارد؟
- ۳- چه چیز در مسئله سوم قضاء ندارد؟
- ۴- چه چیز در مسئله چهارم قضاء ندارد؟
- ۵- چه چیز در مسئله پنجم قضاء ندارد؟

درس بیست و هفتم

قضای فقط (۱)

مسئله اول: کسی که از خواب دوّم بیدار نشود، با اطمینانی که داشته فقط قضاء دارد.

مسئله دوّم: کسی که روزه را به قصد قطع یا قصد ریا یا به قصد انجام دادن یکی از مفطرات گرفته لکن مفطر انجام نداده فقط قضاء دارد.

مسئله سوّم: کسی که یک روز یا تمام ماه رمضان غسل جنابت را فراموش کرده فقط قضاء دارد.

مسئله چهارم: اگر شک داشته که صبح شده یا خیر و بدون تحقیق استصحاب کرده و طبق آن سحری خورده و بعداً کشف شده که صبح شده بوده فقط قضاء دارد.

مسئله پنجم: اگر نابینا و زندانی یا غیر این‌ها به اطمینان به این که صبح نشده چیزی بخورد و بعداً کشف شده که صبح شده بوده فقط قضاء دارد.

تمرین درس بیست و هفتم

- ۱- مورد اول قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۲- مورد دوم قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۳- مورد سوم قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۴- مورد چهارم قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۵- مورد پنجم قضاء فقط را ذکر کنید.

درس بیست و هشتم

قضای فقط (۲)

مسئله اول: اگر تحقیق کرده ولی مطمئن نشده که صبح نشده، در حال شک چیزی بخورد فقط قضاء دارد.

مسئله دوم: اگر اعتقاد کرده که شام شده و افطار نماید و بعداً معلوم شود که شام نشده فقط قضاء دارد.

مسئله سوم: اگر در هوای ابری به گمان یا اعتقادش که شام شده افطار نماید لکن شام نشده بوده فقط قضاء دارد.

مسئله چهارم: اگر آب را در دهان بچرخاند در وضو یا غیر آن و بی اختیار فرورود فقط قضاء دارد.

مسئله پنجم: اگر با خامش بازی کرده بدون قصد انزال و مطمئن هم بوده که انزال نمی‌شود و عادتش هم نبوده لکن انزال شده فقط قضاء دارد.

تمرین درس بیست و هشتم

- ۱- مورد اول قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۲- مورد دوم قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۳- مورد سوم قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۴- مورد چهارم قضاء فقط را ذکر کنید.
- ۵- مورد پنجم قضاء فقط را ذکر کنید.

درس بیست و نهم

اقسام کفّاره

مسئله اوّل: یکی از اقسام کفّاره "کفّاره جمع" است، یعنی؛ عتق رقبه، اطعام شصت مسکین و پوشاندن آن‌ها باهم واجب است.

مسئله دوّم: یکی دیگر از اقسام کفّاره "کفّاره ترتیب" است، یعنی؛ اوّل عتق رقبه و اگر از او عاجز شد اطعام شصت مسکین و اگر از او هم عاجز شد پوشاندن آن‌ها به ترتیب واجب است.

مسئله سوّم: یکی دیگر از اقسام کفّاره "کفّاره تخییر" است، یعنی؛ شخص بین هر سه مختار است که هر کدام را برمی‌گزیند.

مسئله چهارم: عتق رقبه، اطعام شصت مسکین و پوشاندن یا کسوت آنان را "خصال کفّاره" گویند.

مسئله پنجم: امروزه که برده وجود ندارد، آزاد ساختن زندانی هم بجای عتق رقبه کارایی دارد، البته آن دسته از زندانیانی که فقط به جرم نداشتن پول زندانی شده نه به جرم قتل یا جنایات دیگر.

تمرین درس بیست و نهم

- ۱- کفاره جمع چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- کفاره ترتیب چیست؟ توضیح دهید.
- ۳- کفاره تخییر چیست؟ توضیح دهید.
- ۴- خصال کفاره چیست؟ توضیح دهید.
- ۵- چه چیز به جای عتق رقبه به کار می‌رود؟

موارد کفّاره جمع و تخییر

مسئله اوّل: کسی که "قتل عمد" مرتکب شده باشد کفّاره جمع بدهد، یعنی؛ هم برده آزاد کند و هم اطعام شصت مسکین نماید و همچنان کسی که روزه رمضان را با "شیء حرام" افطار کرده باشد چه حرام اصلی و چه حرام عارضی چون جماع در ایام عادت.

مسئله دوّم: کسی که روزه رمضان را به غیر حرام افطار کرده باشد کفّاره تخییر بدهد، یعنی؛ مخیر است بین خصال ثلاثه.

مسئله سوّم: کسی که اعتکاف را به جماع فاسد کرده است نیز کفّاره تخییر بدهد.

مسئله چهارم: کسی که نذر و عهد خودش را شکسته و نقض کرده کفّاره تخییر بدهد، اما نقض قسم کفّاره ترتیب دارد.

مسئله پنجم: زنی که مویش را در مصیبتی قیچی کرده باشد، کفّاره تخییر بدهد لکن کندن موی کفّاره ترتیب دارد.

تمرین درس سی ام

- ۱- دو مورد کفّاره جمع را بیان کنید.
- ۲- مورد اوّل کفّاره تخییر را بیان کنید.
- ۳- مورد دوّم کفّاره تخییر را بیان کنید.
- ۴- مورد سوّم کفّاره تخییر را بیان کنید.
- ۵- مورد چهارم کفّاره تخییر را بیان کنید.

درس سی و یکم

موارد کفّاره ترتیب

مسئله اوّل: "قتل خطا"، "ظهار" و کفّاره افطار "قضای رمضان" کفّاره ترتیب دارد که بعد از عجز از خصال قبلی خصال بعدی واجب است.

مسئله دوّم: "نقض قسم" (یمین)، "خراشیدن صورت زن" در مصیبت به حدی که خون شود و "دریدن پیراهن مرد" در مصیبت همسرش کفّار ترتیب دارد.

مسئله سوّم: "کوچ کردن" از عرفات قبل از غروب آفتاب به طور عمدی، "شکار شترمرغ" در حال احرام و "شکار گاو وحشی" در حال احرام کفّار ترتیب دارد.

مسئله چهارم: "شکار خر وحشی" در حال احرام و "شکار آهو" در حال احرام کفّار ترتیب دارد.

مسئله پنجم: هر کدام خصال کفّاره‌اش متفاوت بوده فرق می‌کند که در بحث حج، نذر، قسم و دیات بحث می‌شود.

تمرین درس سی و یکم

- ۱- مورد اول کفّاره ترتیب را بنویسید.
- ۲- مورد دوم کفّاره ترتیب را بنویسید.
- ۳- مورد سوم کفّاره ترتیب را بنویسید.
- ۴- مورد چهارم کفّاره ترتیب را بنویسید.
- ۵- مورد پنجم کفّاره ترتیب را بنویسید.

درس سی و دوم

جواز روزه در سفر

مسئله اول: کسی که در حج قربانی نداشته چه به دلیل نبود پول حتی قرض الحسنه و یا هر دلیل دیگر بایستی هجده روز روزه بگیرد که سه روزش را در مکه یا در راه که اصطلاحاً "بدل الهدی" گفته می‌شود و بقیه را در خانه می‌گیرد.

مسئله دوم: کسی که قبل از غروب آفتاب از عرفات عامداً و عالماً کوچ می‌کند کفاره‌اش شتر (بدنه) است و هنگامی که از دادن شتر عاجز شود باید هجده روز روزه بگیرد که حکمش بیان شد.

مسئله سوم: کسی که نذر کرده در سفر روزه بگیرد، روزه‌اش درست است.

مسئله چهارم: کسی که در مدینه منوره مشرف می‌شود مستحب است روزهای چهارشنبه، پنج‌شنبه و جمعه را روزه بگیرد.

مسئله پنجم: کسانی که در اماکن تخییر نمازش را تمام می‌خواند روزه‌اش نیز صحیح است هرچند روزه در سفر بالاصالة نامشروع است لکن موارد فوق استثنائاً تجویز شده است.

تمرین درس سی و دوم

- ۱- مورد اول جواز روزه در سفر را بنویسید.
- ۲- مورد دوم جواز روزه در سفر را بنویسید.
- ۳- مورد سوم جواز روزه در سفر را بنویسید.
- ۴- مورد چهارم جواز روزه در سفر را بنویسید.
- ۵- مورد پنجم جواز روزه در سفر را بنویسید.

درس سی و سوم

راه‌های اثبات هلال

مسئله اول: یکی از راه‌های اثبات هلال "رؤیت" است که برای رائی یعنی: کسی که ماه را دیده حجت است نه برای دیگران و ملاک چشم عادی است نه مسلح.

مسئله دوم: یکی دیگر از راه‌های اثبات هلال "بینه شرعیّه" است که عبارت از دو شاهد عادل باشد که برای غیر نیز حجت است.

مسئله سوم: یکی دیگر از راه‌های اثبات هلال "تواتر و شیوع" است که مفید علم یا اطمینان باشد.

مسئله چهارم: یکی دیگر از راه‌های اثبات هلال "گذشتن سی روز" از ماه قبلی است که روز سی و یکم قطعاً هلال ثابت است.

مسئله پنجم: یکی دیگر از راه‌های اثبات هلال "حکم حاکم شرع" است در صورتی که خطا استنباط یا خطا علم او ثابت نشده باشد و حکم حاکم جامع‌الشرايط نافذ است برای همه چه مقلدان او باشد یا نباشد.

تمرین درس سی و سوم

- ۱- طریق اول اثبات هلال را بنویسید.
- ۲- طریق دوم اثبات هلال را بنویسید.
- ۳- طریق سوم اثبات هلال را بنویسید.
- ۴- طریق چهارم اثبات هلال را بنویسید.
- ۵- طریق پنجم اثبات هلال را بنویسید.

درس سی و چهارم

احکام متفرقه روزه (۱)

مسئله اول: "تقیّه" یا "اکراه" مبطل روزه است چه در روزه گرفتن باشد یا در افطار آن چون امروزه عصر تقیّه گذشته و اگر مورد خاصی تقیّه واجب باشد روزه یا افطار هر دو صحیح است.

مسئله دوم: مناطقی که ۲۲ یا ۲۳ ساعت روز است طبق شام همانجا افطار کند، مانند: اروپا و کانادا لکن اگر تشنگی بر وی غالب شده قدری آب بنوشد تا رفع اضطرار شود روزه‌اش صحیح است اگرچه احوط قضاء است.

مسئله سوم: اگر مکلف جاهل است مقصر یا قاصر و یا جهل مرکب داشته باشد موارد نه‌گانه مبطلات از مبطل بودنش خارج نمی‌شود.

مسئله چهارم: "جهل مرکب" آن است که معتقد باشد فلان کار مبطل روزه است در حالی که آن کار مبطل نباشد و نمی‌داند.^۱

مسئله پنجم: "جاهل قاصر" آن است که دستش به احکام نرسیده و "جاهل مقصر" آن است که دسترسی به احکام داشته لکن دنبالش نبوده است.

تمرین درس سی و چهارم

- ۱- تقیّه و اکراه حکمش در قبال روزه چیست؟
- ۲- روزه اروپا یا کانادا چه حکم دارد؟
- ۳- اقسام جهل در قبال مبطلات چه تأثیر دارد؟
- ۴- جهل مرکّب را تعریف کرده بیت را بیاورید.
- ۵- جاهل قاصر و مقصر را تعریف کنید.

۱- این دو بیت جهل مرکّب را می‌رساند: هر کس که نداند و نداند که نداند / در جهل مرکّب تا ابدالدهر بماند.

درس سی و پنجم

احکام متفرقه روزه (۲)

مسئله اول: روزه زن مستحاضه صحیح است با شرایطی که در مسائل بانوان مطرح شده است.

مسئله دوم: روزه زن حائض و نفساء صحیح نیست که در مسائل بانوان بحث شده است.

مسئله سوم: اگر نیت کند که روزه‌ای می‌گیرد که پدرش یا مادرش یا بزرگان خانواده‌اش می‌گیرد و آنها اهل تشریح باشند، این نیت کافی است چنان که حضرت امیر^(ع) به نیت حج رسول خدا^(ص) نیت کرد.

مسئله چهارم: با تکرار سال‌های سال کفّاره قضاء تکرار نمی‌شود و همان کفّاره سال اول واجب است.

مسئله پنجم: کفارہ قضاء ماه رمضان "یک مُد" طعام است؛ یعنی ده خورد افغانستان مرکزی یا دونیم پاو.

تمرین درس سی و پنجم

- ۱- روزه زن مستحاضه چه حکم دارد؟
- ۲- روزه زن حائض و نفساء چه حکم دارد؟
- ۳- روزه معلق به نیت دیگران چه حکم دارد؟
- ۴- آیا با تکرار سالها کفارہ قضاء هم تکرار می شود؟
- ۵- کفارہ قضاء چقدر است؟ بیان کنید.

احکام متفرقه روزه (۳)

مسئله اول: دروغ گفتن، غیبت کردن، تهمت بستن و سایر گناهان مبطل روزه نبوده از کمال آن می‌کاهد.

مسئله دوم: اگر روزه‌دار در یک روز چند بار افطار کند یک کفاره واجب است الا در جماع که با تکرار آن کفاره تکرار می‌شود همچنان استمنا.

مسئله سوم: روزه بر حائض واجب نیست لکن قضاء دارد به خلاف نمازش که قضاء ندارد.

مسئله چهارم: جنبی که غسل برایش واجب است چنانچه آب نداشته یا برایش ضرری باشد، تیمم کند والا روزه‌اش باطل است.

مسئله پنجم: اگر کفاره اطعام شصت مسکین را به شش مسکین بدهد که در ده نوبت مصرف کنند صحیح است و همچنان اگر به ده مسکین بدهد که در شش نوبت مصرف کند.

تمرین درس سی و ششم

- ۱- محتوای مسئله اول را شرح دهید.
- ۲- محتوای مسئله دوم را شرح دهید.
- ۳- محتوای مسئله سوم را شرح دهید.
- ۴- محتوای مسئله چهارم را شرح دهید.
- ۵- محتوای مسئله پنجم را شرح دهید.

درس سی و هفتم

احکام متفرقه روزه (۴)

مسئله اول: اگر روزه‌دار زن روزه‌دارش را در رمضان مجبور به جماع کند دو کفاره بدهد و ۲۵ ضرب شلاق از طرف زنش متحمل شود که با شلاق خودش می‌شود ۵۰ ضرب و بر زن چیزی نیست.

مسئله دوم: اگر زن، مرد را مجبور سازد به جماع چنین حکمی که دو کفاره یا دو تعزیر باشد بر او نیست فقط یک حکم می‌باشد هرچند اجبار در این صورت صادق نخواهد بود.

مسئله سوم: اگر مرد زنش را مجبور به جماع کند لکن در بین عمل راضی شود دو کفاره بر مرد و یک کفاره بر زن لازم است همچنان است حکم تعزیر.

مسئله چهارم: اگر زن و مرد بی‌روزه باشد و اجبار بر جماع صورت بگیرد بر هیچ‌کدام چیزی واجب نیست.

مسئله پنجم: اگر زن بی‌روزه باشد و مرد روزه‌دار، اگر از طرف زنش مجبور به جماع شود یک کفاره و یک تعزیر است چون اجبار از طرف زن صادق نیست.

تمرین درس سی و هفتم

- ۱- محتوای مسئله نخست را شرح دهید.
- ۲- محتوای مسئله دوم را شرح دهید.
- ۳- محتوای مسئله سوم را شرح دهید.
- ۴- محتوای مسئله چهارم را شرح دهید.
- ۵- محتوای مسئله پنجم را شرح دهید.

درس سی و هشتم

احکام متفرقه روزه (۵)

مسئله اول: در اثبات هلال قول منجم، ملاک نیست و قول یک شاهد با ضمیمه‌ی قسم نیز قبول نیست.

مسئله دوم: در اول ماه بودن، ارتفاع یا انخفاص، مطوق بود یا نبودن، نور داشتن یا نداشتن ملاک نیست.

مسئله سوم: در وحدت افق، ملاک اتحاد در شب شرط بوده کشورهای که شب واحد دارند افق واحد دارند ولو اینکه اول شب یکی آخر شب دیگری باشد.

مسئله چهارم: کسی که بعدازظهر مسافر می‌شود می‌تواند روزه‌ی همان روزش را بگیرد و صحیح است.

مسئله پنجم: کسی که قبل از ظهر سفر می‌کند اگر هنگام زوال به مقصد می‌رسد هرگاه چیزی نخورده باشد می‌تواند نیت روزه کند.

تمرین درس سی و هشتم

- ۱- قول منجم در اثبات هلال حکمش چیست؟ بیان کنید.
- ۲- در اثبات اول هلال چه چیز شرط نیست؟ بیان کنید.
- ۳- در افق چه چیز ملاک اتحاد یا اختلاف است؟
- ۴- روزهی مسافری که بعد از زوال سفر می‌کند، چه حکم دارد؟
- ۵- روزهی مسافری که قبل از ظهر سفر می‌کند، چه حکم دارد؟

درس سی و نهم

نماز عید

مسئله اول: نماز عید فطر و اضحی دو رکعت بوده در زمان حضور واجب و در زمان غیبت مستحب اکید است که در رکعت اول پنج قنوت و در رکعت دوم چهار قنوت دارد و در قنوت هر دعاء بخواند، درست است لکن افضل دعای «اللَّهُمَّ أَهْلَ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ» است.

مسئله دوم: بهتر است فرادی خوانده شود و در صحراء لکن می شود به قصد ثواب و رجاء قبول به جماعت خواند در آن صورت به غیر از حمد و سوره بقیه را مأمومین بخواند.

مسئله سوم: دو خطبه اش بعد از نماز بوده اذان و اقامه ندارد لکن تکبیراتی مستحب است که قبل از نماز خوانده می شود.

مسئله چهارم: می شود به جای اذان و اقامه سه بار «الصلاة، الصلاة و الصلاة» گفت و اگر در شمار قنوتات و تکبیرات شک کند بنا بر اقل بگذارد.

مسئله پنجم: در رکعت اول بهتر است سوره‌ی مبارکه‌ی "اعلی" و در رکعت دوم سوره‌ی شمس بخواند هر چند که هر سوره را بخواند کفایت می‌کند.

تمرین درس سی و نهم

- ۱- در مسئله‌ی نخست چه مسائلی مطرح شد؟
- ۲- در مسئله‌ی دوم چه مسائلی مطرح شد؟
- ۳- در مسئله‌ی سوم چه مسائلی مطرح شد؟
- ۴- در مسئله‌ی چهارم چه مسائلی مطرح شد؟
- ۵- در مسئله‌ی پنجم چه مسائلی مطرح شد؟

درس چهارم

روزه‌ی اعتکاف

مسئله اول: اعتکاف، ساکن شدن در مسجد جامع است به مقصد عبادت توأم با روزه که دو روز اولش مستحب و روزه‌ی روز سومش واجب است، هر چند اصل اعتکاف مستحب است.

مسئله دوم: اعتکاف هر وقت جواز داشته، لکن در ماه رجب فضیلت داشته افضلش در ماه رمضان به‌ویژه دهه آخر است.

مسئله سوم: شروط اعتکاف: عقل، نیت، روزه، کمتر نبودن از سه روز، بودن در مساجد جامع به‌ویژه مسجدالحرام، مسجد النبی، مسجد کوفه و مسجد بصره، اذن کسی که اذنش شرط است و دوام آن در محل اعتکاف است.

مسئله چهارم: اعتکاف اطفال ممیز صحیح است لکن اگر نذر کند واجب می‌شود به‌ویژه برای بالغان.

مسئله پنجم: خوب است شرط کند که عند القدرة از مسجد خارج شود یا ترک کند هرچند در مواردی چون: عیادت مریض، اقامه شهادت، تشییع جنازه، بدرقه مسافر و استقبال حاجی و امثال اینها خارج شدن جایز است.

تمرین درس چهل

- ۱- اعتکاف چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- زمان اعتکاف کی بوده توضیح دهید.
- ۳- شرط اعتکاف را شرح دهید.
- ۴- اعتکاف طفل چه حکم دارد؟
- ۵- چه چیز در اعتکاف جواز خروج دارد؟

درس چهل و یکم

محرمات اعتکاف

مسئله اول: بر معتکف مباشرت با زنها حرام است، جماع باشد یا بوسیدن، لمس و نگاه شهوت‌آمیز.

مسئله دوم: بر معتکف استمناء حرام است با شرحی که در روزه گفته شد.

مسئله سوم: بوییدن بوی خوش به‌ویژه ریحان، عطر و مشک حرام است.

مسئله چهارم: خرید و فروش نیز حرام بوده حتی صلح، اجاره و امثال این‌ها نیز بنا بر احوط ترک شود.

مسئله پنجم: جدال مطلقاً حرام است حتی چه برای امر معنوی یا امر دنیوی، و هم چنان اظهار فضیلت و تفاخر و امثال این‌ها و آنچه با تعبد منافات دارد.

تمرین درس چهل و یکم

- ۱- چه چیز در مسئله نخست بر معتکف حرام است؟
- ۲- چه چیز در مسئله دوم بر معتکف حرام است؟
- ۳- چه چیز در مسئله سوم بر معتکف حرام است؟
- ۴- چه چیز در مسئله چهارم بر معتکف حرام است؟
- ۵- چه چیز در مسئله پنجم بر معتکف حرام است؟

آثار چاپ شده:

- ۱- تفکر و تعقل پاسخگوی پندار خرافات.
- ۲- المختصر-تلخیص اصول المظفر(ره) (چاپ دوم)
- ۳- افغانستان در آزمون زمان.
- ۴- در کلاس عقاید (چاپ سوم)
- ۵- نیمرخ از حادثه عاشورا (چاپ دوم)
- ۶- دروس فی علم الرجال (چاپ دوم)
- ۷- دروس فی علم الدرايه (چاپ دوم)
- ۸- مهدی خویشاوند جهان (چاپ پنجم)

- ۹- جایگاه اهل البیت^(ع) در سوره هل اتی (چاپ دوم)
- ۱۰- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیهی مباحله.
- ۱۱- شیخ الائمہ (نگاهی گذرا به زندگی امام جعفر الصادق^(ع)). (چاپ دوم)
- ۱۲- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیهی انفاق (چاپ دوم)
- ۱۳- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیهی نور (چاپ دوم)
- ۱۴- شب سرنوشت (تفسیر سوره مبارکه قدر) (چاپ دوم)
- ۱۵- رفع اتهام (مباحث کاربردی و راهبردی) (چاپ دوم)
- ۱۶- رساله آموزشی احکام (مسائل نماز).
- ۱۷- رساله آموزشی احکام (مسائل وصیت).
- ۱۸- رساله آموزشی احکام (مسائل خرید و فروش).
- ۱۹- رساله آموزشی احکام (مسائل مضاربه و شرکت‌ها).
- ۲۰- رساله آموزشی احکام (مسائل بانوان).
- ۲۱- رساله آموزشی احکام (مسائل حقوق).
- ۲۲- رساله آموزشی احکام (مسائل خمس).
- ۲۳- رساله آموزشی احکام (مسائل هبه و تملیک).
- ۲۴- رساله آموزشی احکام (مسائل جمعه و جماعت).

- ۲۵- رساله آموزشی احکام (مسائل زکات).
- ۲۶- رساله آموزشی احکام (مسائل طهارت).
- ۲۷- آداب حج.
- ۲۸- رساله آموزشی احکام (مسائل تقلید).
- ۲۹- رساله آموزشی احکام (مناسک حج).
- ۳۰- رساله آموزشی احکام (مسائل روزه).
- ۳۱- عطای الهی (تفسیر سوره مبارکه کوثر).
- ۳۲- انسان در مسیر خسران (تفسیر سوره مبارکه عصر).
- ۳۳- خداوند یکتا (تفسیر سوره مبارکه توحید).
- ۳۴- شهید مزاری (ره)-سلسله سخنرانی‌های معظم له در سال یادهای آن شهید و یارانش.

آثار در دست چاپ:

- ۱- ده سخن.
  - ۲- اخلاق اجتماعی اسلام (تفسیر سوره حجرات).
  - ۳- قریه‌های ظاهره.
  - ۴- گوهر و حقیقت دین.
  - ۵- قلمروهای دین.
  - ۶- وصایای امیرالمؤمنین (ع).
  - ۷- شرح خطبه‌ی غراء.
  - ۸- جغرافیای افغانستان.
  - ۹- فقه الاحکام در پنج جلد (کتاب الصلاة).
- (تقریرات خارج فقه مرجع عالی قدر حضرت آیت‌الله‌العظمی علوی گرگانی
دام‌ظله‌العالی)
- ۱۰- نصوص عاشورا در دو جلد.
  - ۱۱- جایگاه اهل‌البیت (ع) در آیه‌ی تطهیر.
  - ۱۲- جایگاه اهل‌البیت (ع) در آیه‌ی مودت.
  - ۱۳- جایگاه اهل‌البیت (ع) در آیه‌ی ولایت.

- ۱۴- جایگاه اهل‌البیت^(ع) در آیه‌ی سابقون.
- ۱۵- نظام فکری و عملی شیعه.
- ۱۶- سیره رسول اکرم^(ص).
- ۱۷- درس‌های اخلاق.
- ۱۸- شرح خطبه اشباح.
- ۱۹- شرح خطبه متقین.
- ۲۰- شرح خطبه قاصعه.
- ۲۱- شرح خطبه یکم.
- ۲۲- شرح خطبه مسجد فاطمه^(س).
- ۲۳- شرح خطبه فدکیه فاطمه^(س).
- ۲۴- نظارت عمومی جامعه (امر به معروف و نهی از منکر)
- ۲۵- توسل.
- ۲۶- شبهات مدرن در بستر عاشورا.
- ۲۷- تحقیق فی الخمس (در سه جلد تاکنون)
- ۲۸- خارج الاصول (در سه جلد تاکنون)